

תכנון מדיניות חוץ: תיאוריה ופרקטיקה

ד"ר אורי רזניק

המחלקה לממשל, אוניברסיטת בן גוריון

שנת הלימודים 2016-2017

תקציר הקורס

הקורס נועד להקנות היכרות מעמיקה, תיאורטית ומעשית, עם תחום עיצוב מדיניות החוץ. נלמד תחילה את הגישות השונות לניתוח מדיניות חוץ כתופעה התנהגותית ביחסים הבינלאומיים. נבחן לעומק ונלמד ליישם קשת רחבה של גישות שונות לתכנון אסטרטגי ועיצוב מדיניות. נקדיש פרק נרחב ללימוד יסודות תורת קבלת ההחלטות האינטראקטיביות (תורת המשחקים) ונרחיב ביחס ליכולתה לשמש כמטה-תיאוריה, באמצעותה ניתן לאפיין ולעשות שימוש ברבות מהגישות השונות. נסיים את הקורס בסימולציה במסגרתה ניישם את הכלים שנלמדו לטובת גיבוש מדיניות בתחום ספציפי.¹

חלק א': הבנת מדיניות חוץ (5 שיעורים)

חלק ב': גישות שונות לתכנון אסטרטגי ועיצוב מדיניות חוץ (13 שיעורים)

חלק ג': תורת המשחקים כמטה-תיאוריה לתכנון מדיני (5 שיעורים)

חלק ד': סימולציה (2 שיעורים)

שיעור מסכם

סה"כ: 26 מפגשים.

חובות + הרכב ציון:

תרגיל סוף סמסטר א' (40%)

מבחן בית (60%)

---

¹ משולבים בקורס דגשים מתוך ניסיון המרצה כיועץ מדיני לשר החוץ (2010-2012 ; 2014+) וכמי שמעורב מזה 15 שנה בהליכי תכנון במשרד החוץ, לרבות בסוגיות מדיניות וביטחוניות מרכזיות.

חלק א': הבנת מדיניות חוץ

1. מבוא לחקר מדיניות חוץ + רמות ניתוח ביחב"ל

חובה

- John T. Rourke, *International Politics on the World Stage*. 12th Edition. Chapter 3: Levels of Analysis. McGraw-Hill Higher Education: 2007.
- Alex Mintz and Karl DeRouen Jr. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Pages: 3-10; 15-20;

2. מנהיגות, יועצים ומבנים ביורוקרטים

חובה

- Marijke Breuning. *Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*. Houndmills, UK: Palgrave-Macmillan, 2007. Pages: 27-52; 85-114.
- Alex Mintz and Karl DeRouen Jr. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Pages: 68-74.

3. אילוצים פנימיים

חובה

- Marijke Breuning. *Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*. Houndmills, UK: Palgrave-Macmillan, 2007. Pages: 115-140.
- Alex Mintz and Karl DeRouen Jr. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Pages: 129-133.

4. אילוצים חיצוניים

חובה

- Marijke Breuning. *Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*. Houndmills, UK: Palgrave-Macmillan, 2007. Pages: 141-162.
- Alex Mintz and Karl DeRouen Jr. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Pages: 121-128.

5. גופי תכנון בישראל בראיה השוואתית

חובה

- Ryan K Beasley, Juliet Kaarbo, Jeffrey S Lantis, Michael T Snarr. *Foreign Policy in Comparative Perspective: Domestic and International Influences on State Behavior*. 2nd edition. 2013. Pages: 1-26.
- Alex Mintz and Karl DeRouen Jr. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Pages: 21-22; 49-52.

• "שלבנים בגיבוש תכנית ייעודית." מדריך התכנון הממשלתי. האגף לתכנון מדיניות, משרד ראש הממשלה. 2011, עמודים 100-118.

חלק ב': גישות שונות לתכנון אסטרטגי ועיצוב מדיניות חוץ

6. מבוא לתכנון אסטרטגי ותכנון מדיני

חובה

- Keith Simerson. *Strategic Planning: A Practical Guide to Strategy Formulation and Execution*. Santa Barbara: Praeger, 2011, pages 1-88.

7. גיבוש אסטרטגיה

חובה

- Keith Simerson. *Strategic Planning: A Practical Guide to Strategy Formulation and Execution*. Santa Barbara: Praeger, 2011, pages 119-188.

8. כלי תכנון וביצוע

חובה

- Keith Simerson. *Strategic Planning: A Practical Guide to Strategy Formulation and Execution*. Santa Barbara: Praeger, 2011, pages 205-264.

9. אסכולות העיצוב, התכנון והמיצוב

חובה

- Henry Mintzberg, Bruce Ahlstrand, and Joseph Lampel. *Strategy Safari*. 2nd Edition. Harlow, UK: Prentice-Hall, 2009, pages 1-22; 23-44; 49-58; 72-82; 85-88; 115-123.

רשות:

- J. Edwards. "Strategy Formulation as a Stylistic Process." *International Studies of Management and Organizations*. 7(2), 1977, pages 13-27.

10. אסכולת היזמות, הקוגניציה והלמידה

חובה

- Henry Mintzberg, Bruce Ahlstrand, and Joseph Lampel. *Strategy Safari*. 2nd Edition. Harlow, UK: Prentice-Hall, 2009, pages 129-130; 141-154; 155-184; 185-188; 233-238.

רשות:

- Amar Bhide. "How Entrepreneurs Craft Strategies That Work." *Harvard Business Review*. March-April 1994, pages 150-161.
- Crossan, M. and H. Lane and R. White. "An organizational learning framework: from intuition to institution." *Academy of Management Review*. 24, 1999, pages 522-537.

11. אסכולת המיקוח, התרבות והסביבה

חובה

- Henry Mintzberg, Bruce Ahlstrand, and Joseph Lampel. *Strategy Safari*. 2nd Edition. Harlow, UK: Prentice-Hall, 2009, pages 241-274; 275-285; 298-300.

רשות:

- Bogner, W.C. and H. Thomas. "The Role of Competitive Groups in Strategy Formulation: A Dynamic Integration of Two Competing Models." *Journal of Management Studies*. 30(1), pages 51-67.
- Bower, J.L. and Y. Doz. "Strategy Formulation: A Social and Political Process." In D.E. Schendel and C.W. Hofer (eds.) *Strategic Management*. Boston: Little, Brown, 1979, pages 152-166.
- S.P. Feldman. "Management in Context: An Essay on the Relevance of Culture to the Understanding of Organizational Change." *Journal of Management Studies* 23(6), 1986, pages 587-607.

12. תכנון תסריטים (Scenario Planning)

חובה

- Chermack, Thomas J., Susan A. Lynham, and Wendy E. A. Ruona. "A Review of Scenario Planning Literature." *Futures Research Quarterly* 7 2 (2001): 7-32.
- שלמה חסון (עורך). הגבולות העתידיים בין ישראל לרשות הפלסטינית: עקרונות, תסריטים והמלצות. ירושלים: מרכז שאשא למחקרים אסטרטגיים, האוניברסיטה העברית.

רשות:

- Peter Schwartz. *The Art of the Long View: Planning for the Future in an Uncertain World*. New York: Doubleday, 1991.
- Peter Cornelius, Alexander Van de Putte and Mattia Romani. "Three Decades of Scenario Planning in Shell", *California Management Review*, Nov. 2005.
- Schoemaker, Paul J.H. "Twenty Common Pitfalls in Scenario Planning," in *Learning from the Future*. Wiley & Sons, 1998, pp 422-431.

13. תכנון מבוסס הנחות (assumption-based planning)

חובה :

- James Dewar. *Assumption-Based Planning: A Tool for Reducing Avoidable Surprises*. New York: Cambridge University Press, 2002, pages 1-31; 64-65; 91; 108-109; 121-123; 154-170.

רשות:

- James Dewar, Carl Builder, William Hix, Morlie Levin. *Assumption-Based Planning: A Planning Tool for Very Uncertain Times*. Santa Monica, RAND: 1993. 4-48.

14. ניתוח SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)

חובה :

- Marilyn M. Helms, Judy Nixon, (2010) "Exploring SWOT analysis – where are we now?: A review of academic research from the last decade", *Journal of Strategy and Management*, Vol. 3 Iss: 3, pp.215 – 251.

- Dijana Oreski, (2012) "Strategy Development by using SWOT – AHP." *TEM Journal* 1(4): 283-291.

15. חיזוי: שיטת 'דלפי' ושווקי ניבוי

חובה :

- N. Dalkey, B. Brown and S. Cochran. *The Delphi Method III: Use of Self-Ratings to Improve Group Estimates*. (Santa Monica: The RAND Corporation: 1969), pages: 1-68, 125-147
- Tom W. Bell. "Prediction Markets for Promoting the Progress of Science and the Useful Arts." 2006. Chapman University School of Law.
- Justin Wolfers and Eric Zitzewitz. "Prediction Markets." *Journal of Economic Perspectives* 18(2). 2004. Pages 107-126.

16. תכנון ארוך טווח (2 שיעורים)

חובה :

- Robert J. Lempert and Steven W. Popper. "High Performance Government in an Uncertain World." In Robert Klitgaard and Paul C. Light (eds.) *High-Performance Government: Structure, Leadership, Incentives*. Santa Monica: RAND Corporation, 2005, pages 113-135.
- Robert J. Lempert, Steven W. Popper and Steven C. Bankes. *Shaping the Next One Hundred Years: New Methods for Quantitative, Long-Term Policy Analysis*. (Santa Monica: The RAND Corporation: 2003), pages: 1-68, 125-147

. חלק ג': תורת המשחקים כמטה-תיאוריה לקבלת החלטות

17. בחירה רציונלית ותורת התועלת

חובה

- קגלי, צ'רלס ויוגין ויטקופף. *הפוליטיקה העולמית – מגמות ותמורות*. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2002. (תרגום לעברית: חדוה ארליך). עמודים: 1-13 ; 21-48 ; 58-62.
- אומן, ישראל, שמואל זמיר ויאיר טאומן. *תורת המשחקים: יחידות 1,2,3*. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1981. עמודים 1-4.
- Alex Mintz and Karl DeRouen Jr. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Pages: 57-67.
- James Morrow, *Game Theory for Political Scientists* (Princeton: Princeton Univ. Press, 1994), Chapter 1: Overview, pages 1-8; Chapter 2: Utility Theory, pages 16-43.

רשות

- זמיר, שמואל, מיכאל משלר ואילון סולן. **תורת המשחקים**. ירושלים: הוצאת מגנס, 2008. עמודים 19-21 ; 34-44.
- Andrew Colman, *Game Theory & Its Applications in the Social and Biological Sciences* (London: Routledge, 1995), Chapter 1: Introduction, pages 3-14; Chapter 2: One-person games, pages 15-25.

18. תיאור מצבי קבלת החלטות (משחקים בצורה רחבה ואסטרטגית)

חובה

- אומן, ישראל, שמואל זמיר ויאיר טאומן. **תורת המשחקים: יחידות 1,2,3**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1981. עמודים 11-22 ; 30-32 ; 36-40.
- James Morrow, *Game Theory for Political Scientists* (Princeton: Princeton Univ. Press, 1994), Chapter 3: Specifying a Game, pages 51-71.

רשות

- זמיר, שמואל, מיכאל משלר ואילון סולן. **תורת המשחקים**. ירושלים: הוצאת מגנס, 2008. עמודים 64-69 ; 103-110.
- Martin Osborne, *An Introduction to Game Theory* (NY: Oxford Univ. Press, 2004), Chapter 2: Nash Equilibrium: Theory, pages 13-14; Chapter 5: Extensive Games with Perfect Information: Theory, pages 153-157.

19. איתור אסטרטגיות מומלצות ('ערך' ושיווי משקל)

חובה

- אומן, ישראל, שמואל זמיר ויאיר טאומן. **תורת המשחקים: יחידות 1,2,3**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1981. עמודים 82-89 ; 130-133.
- James Morrow, *Game Theory for Political Scientists* (Princeton: Princeton Univ. Press, 1994), Chapter 4: Classical Game Theory, pages 73-81; 91-92; 188-211

- Andrew Colman, *Game Theory & Its Applications in the Social and Biological Sciences* (London: Routledge, 1995), Chapter 4: Two-person zero-sum games, pages 53-61.

רשות

- זמיר, שמואל, מיכאל משלר ואילון סולן. **תורת המשחקים**. ירושלים: הוצאת מגנס, 2008. עמודים 122-123 ; 128-130 ; 135-139.
- Martin Osborne, *An Introduction to Game Theory* (NY: Oxford Univ. Press, 2004), Chapter 2: Nash Equilibrium: Theory, pages 21-31.

20. תורת המשחקים כמתה-תיאוריה לתכנון מדיני (2 שיעורים)

חובה

- Brandenburger, A.M. and B.J. Nalebuff. "The Right Game: Use Game Theory to Shape Strategy." *Harvard Business Review*. July-August 1995, pages 57-81.
- Anthony Kelly. *Decision Making Using Game Theory: An Introduction for Managers*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. Pages 174-181.
- Robert Aumann, "What is game theory trying to accomplish?" in *Frontiers of Economics* (Oxford: Basil Blackwell, 1985), pages 28-76.

רשות

- Raymond Dacey and Lisa J. Carlson. "Traditional Decision Analysis and the Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making." *Journal of Conflict Resolution*. 2004 vol. 48 no. 1, pages 38-55.

21. סימולציה (2 שיעורים)

חובה

חומר קריאה יחולק לפי ציוותי תפקידים, בהתאם לסיפור המקרה. הסימולציה תיפרש על פני 2 שיעורים. התלמידים יכנסו לדמויות של נושאי תפקידים בכירים במשרד החוץ וגופים ממשלתיים אחרים, כגון אגף התכנון בצה"ל, משרד הביטחון, המל"ל ומשרד המשפטים. יוטל על התלמידים לגבש מדיניות מתוכללת בנושא מסוים, תוך שימוש בכלים שנלמדו במהלך הקורס. הסימולציה תערך כ- 'אירוע מתגלגל', בהנחיית המרצה. כחלק מחובות הקורס, יתברו התלמידים עבודת גמר על סמך ניסיונם בסימולציה, תוך התייחסות לחומר הנלמד במהלך הקורס, ובדגש על תובנות והפקת לקחים מתוך הסימולציה.

22. שיעור מסכם

נסקור את החומר שכוסה במהלך הקורס ונדון במשמעויותיו התיאורטיות והמעשיות.